

CRKVA JE »COMMUNIO« — ZAJEDNIŠTVO SVIH VJERNIKA

† Dr. Franjo kard. ŠEPER

Uvodna opaska: Na VII. međufakultetskom ekumenskom simpoziju u Stični (od 22. do 26. rujna 1986.) održao sam priopćenje *Crkva kao zajedništvo (koinonia)*, kratak presjek kroz povijest. To će priopćenje uskoro izaći u prigodnom zborniku. *Završni dokument* Druge izvanredne sinode biskupa god. 1985. o 20. obljetnici završetka Koncila (v. niz *Dokumenti*, izd. KS, Zagreb 1986), ističe: »Ekleziologija komunije-zajedništva središnja je i temeljna u koncilskim dokumentima: (str. 20). Tražeći dokumentaciju za prisutnost identifikacije Crkve sa zajedništvom, u literaturi sam naišao na u nas premalo poznat referat kojim je naš kard. dr. Franjo Šeper, kao proprefekt Kongregacije za nauk vjere, otvorio Prvu izvanrednu sinodu biskupa koja je po sazivu pape Pavla VI. održana od 11. do 27. listopada 1969. To je doktrinarno izlaganje poznato kao *Šeperov referat*, talijanski *Rapporto Šeper*. Iako je za nas važan samo prvi dio, *Zajedništvo vjernika*, donosim izlaganje u cijelosti, i to prema talijanskoj verziji koja je izišla u prvom broju tek pokrenutog časopisa *Internazionale documentazione transconfessionale per il rinnovamento religioso*, num. 1, anno primo, 1 gennaio 1970, 31—35. Tekstu je mjesto u inače vrijednom zborniku *Šeper — građa za životopis*, II, Zagreb 1983. nakon str. 153. Preveo Bonaventura Duda.

UVOD: VAŽNOST I AKTUALNOST TEME

Nakon Drugog vatikanskog koncila, načelo je kolegijaliteta — više nego ostala pitanja — privuklo pažnju teologa, a nadasve vjernika zato što se »kolegijalno jedinstvo očituje i u međusobnim odnošajima pojedinih biskupa s partikularnim Crkvama i s općom Crkvom« (LG 23).

Aktualnost i važnost ove teme sve je očitija. Raste naimе »suodgovornost«, kako pastira tako i cjeline vjernika, po aktivnom učešću u ispitivanju i rješavanju najtežih problema što danas potresaju životom Crkve. Posrijedi je baština Drugog vatikanskog koncila koju vrhovni pastir Crkve i biskupi u vršenju svog autoriteta treba da imaju jasno pred očima kako bi uspostavili autentičnu suradnju svih snaga udova Crkve u cilju općeg dobra. Ako želimo da ovaj uzajamni suodnos biskupâ s vrhovnim svećenikom i s drugim biskupima odgovara

težnjama našega vremena, čini se prikladnim da otkrijemo nove putove koji vode ka konkretnoj primjeni da se odjelotvori — i to snagom kolegijalnog afekta — briga svih biskupa za univerzalnu Crkvu. Drugi vatikanski koncil, svjestan te suvremene težnje, predložio je instituciju Sinode biskupa (CD 5) a unaprijedio instituciju biskupskih konferencija u želji da jedinstvo članova kolegija biskupâ s rimskim prvosvećenikom, glavom tog kolegija, dođe do djelotvornijeg izražaja u izvršivanju pastoralne revnosti za Crkvu.

Jasan primjer sve većeg učešća biskupâ u brizi za univerzalnu Crkvu pruža novi postav rimske kurije a tako i sve kolegijalniji način na koji djeluju biskupi raspršeni po svijetu, što dolazi do izražaja i u različitim biskupskim komisijama kao i u samoj instituciji Sinode biskupâ čiji je djelotvorni rad za dobro univerzalne Crkve očit već nakon iskustva prve generalne skupštine.

Rimski je prvosvećenik, pažljivo odvagujući znakove vremena, htio da ta važna tema bude predmetom zajedničke rasprave ove izvanredne skupštine Sinode biskupâ. U vezi s tom temom već su se pravodobno izjasnile i biskupske konferencije (*usp. Ordo Synodi Episcoporum celebrandae recognitus et auctus*, IV, art. 22, 2). Na temelju ekleziološkog nauka Drugog vatikanskog koncila, po kojoj su svi biskupi sjedinjeni s glavom kolegija i među sobom, ova će sinoda morati raspraviti o načinu kako da se »pojačaju veze vjere, ljubavi i pastoralne revnosti« (PAVAO VI, *Nagovor pri svečanom otvorenju Sinode biskupâ*, 30. rujna 1967).

Iako ova tema, koju je vrhovni svećenik svojim sazivom postavio na raspravu ovoj sinodi — a koja je već temeljito proučena u svakoj biskupskoj konferenciji, da bude osobito raspravljena od sinodalnih otaca — ima više praktičko-pastoralni cilj, prikladno joj je podati kratak doktrinarni uvod.

PRVI DIO: ZAJEDNIŠTVO VJERNIKA

1. CRKVA KAO ZAJEDNIŠTVO

Drugi vatikanski koncil postavio je zadaću da što bolje istraži istinu o Crkvi Kristovoj s ciljem da je što točnije izrazi. Doista, intimna je narav Crkve koju je Krist utemeljio, a apostoli počeli graditi — misterij, skrovita zbilja, iznutra prožeta Božjom prisutnošću pa stoga zahtijeva uvijek nova produblјivanja (PAVAO VI, *Govor otvorenja drugog zasjedanja koncila*, 29. rujna 1963.). Te nove prouke Crkve, što ih je izvršio Drugi vatikanski koncil, utvrđuju na prvom mjestu da je »Crkva u Kristu kao sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda« (LG 1). Polazeći odatle s usljedna su proučavanja nastojala da promaknu i dublje istraže tzv. ekleziologiju zajedništva. Doista, pojam zajedništva prožimao je svijest Crkve i ekleziološki nauk prvog tisućljeća te postoji još i danas u svoj svojoj plodovitosti u predaji Crkava Istoka. Na tom je pojmu zajedništva Drugi vatikanski koncil zasnovao svoj nauk o misteriju Crkve i tako ponovno oživio postojanu misao kršćanske predaje čiju su intimnu zbilju — i iznutrašnju i društvenu — točnije definirala oba vatikanska koncila.

Crkva kao zajedništvo, kao organička i živa cjelina, pojavljuje se kao »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga« (LG 4: IRENEJ, Adv. Haer. III, 24, 1). Jedinstvo je toga naroda doista svet misterij koji se temelji na misteriju samoga Boga, jednoga i trojednoga, te u njemu ima svoj »vrhunski obrazac i počelo« (UR 2). Crkva dakle ima svoj početak u Očevu vječnom i univerzalnom naumu spasenja, a Otac izvršuje to djelo otkupljenja po svom utjelovljenom Sinu, u Duhu Svetom, te ga trajno dovršava u Crkvi sve do eshatološkoga savršenstva kad će Bog biti sve u svima (usp. 1 Kor 15, 28).

Crkva dakle, ukoliko jest zajedništvo te postoji u zajedništvu svjedokâ jednoga i trojednoga Boga, pojavljuje se kao »vidljivi sakrament ovog spasonosnog jedinstva« (LG 9). Na Crkvu tako spada da predstavlja i promiče jedinstvo vjernika koje oni tvore pred Bogom, u Kristu Gospodinu. To zajedništvo vjernika sačinjava organsku i živu zajednicu koju tvore svi elementi: i unutrašnji (darovi Duha, kreposti vjere, ufanja i ljubavi) i izvanjski (ispovijedanje vjere, sakramenti, hijerarhijske službe) a koji su nerazdvojivo povezani te se po njima izgrađuje i oduhovljuje Božji narod. Posjedovanje tih dobara sjedinjuje vjernike u zbiljsko i dinamičko crkveno zajedništvo te ostvaruje Crkvu Boga Oca u Kristu Gospodinu u kojoj »svi vjernici raspršeni po svijetu saobraćaju s drugima u Duhu Svetomu« (LG 13).

Drugi vatikanski koncil s pravom naglašava nerazdvojivo jedinstvo tih dvaju konstitutivnih elemenata Crkve koji nisu tek usporedni nego tvore jednu cjelinu. Izvanjski dakle elementi nisu tek naprosto nadodani onima nutarnjima nego se u njih smještaju te ih očituju pa ako uzmanjkaju ti izvanjski elementi, ni samo se to zajedništvo ne može ostvariti među ljudima. Dosljedno, tek jedan i drugi element uzeti zajedno i to oba također kao bitno konstitutivna — tvore životno jedinstvo toga zajedništva tako da se izvanjski elementi izražavaju i djeluju kao znakovita zbilja nutarnjosti. Pošto se zajedništvo vjernika ukorjenjuje u tom ljudskom i božanskom elementu te je svaki od njih potreban za oblikovanje njegova životnog jedinstva, s pravom se može ustvrditi da je Crkva sakrament, to jest oruđe nutarnjeg jedinstva ljudi s Bogom i sa svim ljudskim rodом (LG 1).

2. ZAJEDNIŠTVO VJERNIKA U CJELINI

Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, dublje osvjetljuje i misterij Crkve, tvrdi da cjelina tog zajedništva — i pastiri i vjernici — postoji kao u Božjem narodu. U tom novom Božjem narodu što se naziva Crkvom Kristovom — jer ju je on »stekao svojom krvlju« (Dj 20, 28) i ispunio svojim Duhom — te snabdio prikladnim sredstvima vidljivog i društvenog jedinstva (LG 9) — Krist je ustanovio hijerarhijsko služenje, da »svi oni koji pripadaju Božjem narodu i imaju zato kršćansko dostojanstvo, svi zajedno slobodno i sređeno teže za istim ciljem te postignu spasenje« (LG 18). U konstituciji o Crkvi to razmatranje o cijelom Božjem narodu stoji prije izlaganja o hijerarhiji. Tako ta konstitucija najprije osvjetljuje elemente koji su zajednički svim vjernicima — vrhovnom pastiru, biskupima i svim drugim služiteljima te laicima: i tako je doista

»jedan Gospodin, jedna vjera, jedan krst« (Ef 4, 5): »zajednička je milost djece Božje, zajednički poziv na savršenost, jedno spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav« (LG 32). I po tom su svi vjernici sinovi Božji i braća Kristova u Kristu i u Duhu Svetomu. Iz tog prvotnog promatranja cjeline zajedništva vjernika, kako je osvjetljuje Drugi vatikanski koncil, slijede neke praktičko-pastoralne primjene: i u shvaćanju uzajamnih suodnosa između cijele zajednice i svetih služitelja i u konkretnom vršenju crkvenog autoriteta. Premda doduše služitelji po svetom redu imaju prednost pred vjernicima, jer ih posluživanjem riječi i sakramenata rađaju za nadnaravni život, ipak u božanskom naretcu spasenja ima prednost jedinstveni Božji narod kojemu pripadaju i vjernici i pastiri.

Ostaje dakle netaknuta raznolikost udova tog Božjeg naroda s obzirom na njihovu službu, ali ipak pastiri, snagom ministerijalnog, to jest hijerarhijskog svećeništva, i ukoliko su članovi ovog crkvenog zajedništva i unutar tog istog zajedništva izvršuju svoju službu na dobro svoje braće: njima poslužuju sredstva spasenja navješćujući im Kristovu riječ i Kristovu milost, a s njima zajedništvuju, osobito po slavju euharistijske Večere i drugih sakramenata.

Ako tako — u najtešnjem jedinstvu sa svim vjernicima — shvaćamo hijerarhijsko služenje možemo odatle izvesti neke primjene s obzirom na konkretno izvršivanje te svete ovlasti na dobro Božjega naroda. Doista, jasniji postaju poziv i zajednička dužnost svih udova naroda Božjega da aktivno i solidarno sudjeluju na izgradnji same Crkve i na izvršivanju njezine univerzalne misije u svijetu.

Tako postojeća razlika, koja se temelji na volji Kristovoj, između svetih služitelja i ostalih vjernika ne razara autentičnu jednakost dostojanstva i akcije koji su zajednički svim vjernicima u izgradnji Tijela Kristova (LG 32). Štoviše, sveti se služitelji i vjernici mnogostrukim i uzajamnim suodnosima povezuju u narod Božji budući da služitelji treba da budu na službu jedni drugima i zajedno svim vjernicima, a vjernici treba da svojim pastirima pružaju solidarnu pomoć (LG 32).

Ako izvedemo do kraja sve posljedice što proistječu iz prouke zajedništva cjeline vjernika — s obzirom na narav i vršenje autoriteta Crkve — jasnije proizlazi kako taj autoritet ima značaj služenja narodu Božjem, budući da su pastiri po apostolima primili od Krista mandat propovijedanja evanđelja svim narodima »da svi ljudi postignu spasenje po vjeri, krštenju i vršenjem zapovijedi« (LG 24).

Možemo ustvrditi da je u cjelini tog hijerarhijski uređenog zajedništva svih vjernika uključena i prava jednakost ljudi preporođenih u Kristu kao i poslanje koje je na osobit način od Krista povjereno pastirima. Na taj način, doista, biva dostatno istaknuta aktivna uloga svih vjernika u izgradnji crkvenoga zajedništva, a u isto je vrijeme očuvana hijerarhijska struktura Crkve kako ju je htio sam njezin Osnivač.

DRUGI DIO: ZAJEDNIŠTVO BISKUPA

1. EPISKOPAT KAO PUNINA SVETE SLUŽBE

Sam je Gospodin prenio na Crkvu svetu vlast koja ne pripada svim članovima zajednice nego samo onima koji su od Krista Gospodina pozvani pâsti narod Božji te su kao takvi postavljeni u svetu službu. Među različitim sakramentima što »idu za dobrom čitavoga tijela« (LG 18) »prvo mjesto ima služba onih koji postavljeni za biskupe, po neprekinutom nasljedstvu imaju mladice od apostolskog sjemena« (LG 20). Vrhunac svete službe, to jest punina hijerarhijskog svećeništva nalazi se u episkopatu. Biskupska dakle služba tvori najviši stupanj učešća u svećeništvu Krista Gospodina, to jest u njegovoj službi i zadaći posvećivanja, naučavanja i upravljanja. Biskupima dakle pripada da izvršuju tu svetu službu u punini.

2. KOLEGIJ BISKUPA KAO NASLJEDNIK KOLEGIJA APOSTOLA

Krist Gospodin, da trajno ovjekovječi svoju misiju u svijetu po Crkvi, povjerio je apostolima, koji tvore jedincat kolegij s Petrom kao glavom, misiju da pâsu novi narod Božji proglašavanjem evanđelja Kristova i podjeljivanjem sakramenata. To kolegijalno jedinstvo apostola s Petrom kao glavom nastavlja se sada u zajedništvu biskupâ s rimskim prvosvećenikom kao glavom: on je doista kao nasljednik Petrov »trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i mnoštva vjernika« (LG 23). Biskupi su dakle sjedinjeni s rimskim prvosvećenikom na isti način na koji su apostoli tvorili jedincat kolegij s Petrom (LG 23). Odatle se izvodi da je rimski prvosvećenik počelo i temelj jedinstva i biskupa i cjeline vjernika, a pojedini su biskupi počelo vidljiva jedinstva u vlastitim partikularnim Crkvama (LG 23).

3. ZAJEDNIŠTVO BISKUPA

Biskupi dakle zajedno sa svojom glavom, nasljednikom Petrovim, tvore pravo zajedništvo koje je zasnovano na sakramentalnom temelju tako što se po zakonitom biskupskom posvećenju kolegiju biskupâ stalno dodaju novi članovi. Doista, u biskupskom posvećenju biskupi primaju poseban udio u jedincatom Kristovu svećeništvu. Taj im se udio daje kao dar Duha Svetoga i njime su na poseban način sjedinjeni s Kristom Gospodinom te — po njemu — i među sobom: posvećeni i suobličeni Gospodinu tako da postaju sudionici njegove službe da pasu Gospodinovo stado. To sakramentalno zajedništvo biskupâ, iako je po sebi unutrašnje, tvori trajan temelj djelovanja svakog biskupa zajedno s vrhovnim pastirom i sa svima ostalima.

Zakonito zaređen biskup, jer prima učešće na Kristovoj vlasti koja mu je sakramentalno podijeljena, postaje ontološki podoban, po samoj svojoj naravi, da predstavlja Gospodina kao učitelja i svećenika u Crkvi, to jest da pâse Gospodinovo stado. Ipak, da bi ta vlast u posvećenom biskupu bila konkretno uspostavljena i postala djelotvornom, da bi je posjedovao i izvršivao kao član za-

jedništva biskupâ, treba imati socijalno odobrenje od hijerarhijskog autoriteta te tako provedena u djelo u dužnoj koordinaciji s vlašću glave i drugih biskupa.

4. HIJERARHIJSKO ZAJEDNIŠTVO

Ucijepljeni u takvo zajedništvo, biskupi doduše pasu partikularne Crkve kao namjesnici i poslanici Kristovi (LG 27), no po samoj naravi stvari tu svoju službu posvećivanja, naučavanja i upravljanja, koja im je podijeljena u posvećenju, ne mogu izvršavati osim u hijerarhijskom zajedništvu s glavom kolegija i njegovim udovima (LG 21 i 22).

Stoga su partikularne crkve povjerene biskupima na upravljanje ukoliko su oni sami članovi biskupskog kolegija te kao njegovi udovi u svojim crkvama predstavljaju Gospodina i u njima promiču jedinstvo, iako svaki od njih upravlja svojom crkvom kao Kristov namjesnik pa stoga i u ime Kristovo i vlašću Kristovom.

To hijerarhijsko zajedništvo, koje po sebi — od apostolskih vremena — postoji kao tvorbeni element Crkve, ostvarivalo se u Crkvi na različite načine. Čuvajući uvijek netaknutim princip hijerarhijskoga zajedništva, uzajamni su suodnosi između primacijalne i službe vrhovnog svećenika i službe drugih biskupa u njihovu konkretnom vršenju — i s obzirom na univerzalnu Crkvu i s obzirom na partikularne Crkve — tijekom stoljeća bili podložni različitim varijacijama. Stoga je potrebno da se to konkretno izvršavanje hijerarhijskog zajedništva, u danoj prilici, za konkretnu povijesnu epohu podvrgne ispitivanju. Tako će se sačuvati »potpuna vlast primata nad svima« (LG 22) i uspostaviti primjereno razlikovanje između elemenata koji su bitni i onih koji su povijesno nadodani. Ujedno će se ovo izvorno evanđeosko shvaćanje moći pročistiti kako bi bolje odgovaralo okolnostima našeg vremena. Ipak, nije lako izlučiti što je to nepromjenljivo u crkvenoj disciplini kao i u rasporedbi sakramenata, pastoralne uprave i spomenutog hijerarhijskog zajedništva jer uvijek postoji dvojaka opasnost, da se nešto ili odveć proširi ili odveć suzi. Odatle je očita prikladnost i korist ove Sinode koja se sastala na izvanredno zasjedanje da raspravi tako važnu temu za život Crkve.

TREĆI DIO: KOLEGIJALNI RAD BISKUPA

1. POSEBNA SLUŽBA KOLEGIJA I NJEGOVE GLAVE

Krist Gospodin povjerio je Petru i drugim apostolima — na različit doduše način ali u nerazdvojivu jedinstvu — zadaću da pasu njegovu Crkvu. U tom uzajamnom suodnosu Petra s drugim apostolima svaka strana mora ispunjavati svoju partikularnu službu.

I vrhovni pastir i svi biskupi imaju zadaću da vidljivo potvrđuju jedinstvo Crkve, ali ta zadaća pripada svakomu na svoj način i to snagom vlastite od Gospodina povjerene misije. Kada se osigura to jedinstvo kojemu je počelo Duh Sveti (UR 1 i 2), ono sa sobom nosi i druge tvorbene elemente, primljene

od Gospodina, kao što su hijerarhijski i karizmatički darovi Duha, i to od apostolskih vremena, zatim Sveta pisma, autentični dokumenti kršćanske objave i vjere, rasporedba sakramenata, sveukupno crkveno služenje i posebne milosti što ih Duh Sveti raspodjeljuje među vjernicima svakoga reda u cilju obnove i daljnje izgradnje Crkve. Ta se služba primacijalne i biskupske zadaće vrši kao temelj jedinstva u redu svete službe. Ona će postati to djelotvornija što jedinstvo vrhovnog svećenika s njegovom braćom biskupima u izvršivanju vlastite službe bude tješnje, to jest koliko više episkopat cijeloga katoličkog svijeta bude djelotvorno sudjelovao u pastoralnoj brizi za univerzalnu Crkvu.

2. NARAV I VRŠENJE VRHOVNE VLASTI CRKVE

Budući da biskupi »predstavljaju ... s papom cijelu Crkvu u vezi mira, ljubavi i jedinstva« (LG 23), na njih spada da ispravno provode misiju jedne i univerzalne Crkve koja istodobno obuhvaća i jedinstvo i raznolikost, pa treba izbjeći to da bi se samo jedno očuvalo a drugo isključilo. Osim toga, ne smije se ići za jedinstvom tako da šteti zakonita raznolikost niti se smije zastupati i ostvarivati ta raznolikost tako da se dovede u opasnost jedinstvo Crkve.

Najprimjereniji način vršenja vrhovne vlasti u Crkvi, koji osigurava i njezino jedinstvo i njezinu raznolikost, postizava se ako tu vlast vrhovni pastir vrši zajedno s kolegijem biskupa, ali tako da vrhovni pastir čuva netaknutom svoju službu Kristova namjesnika i pastira univerzalne Crkve. Takav način jasnije očituje sakramentalno zajedništvo biskupâ među sobom i s rimskim prvosvećenikom jer jasnije dolazi do vidljiva izražaja hijerarhijski konstituiran biskupski kolegij.

No tu vrhovnu vlast u Crkvi rimski prvosvećenik posjeduje snagom svoje službe te je uvijek može slobodno vršiti (LG 22). Pod njegov dakle sud spada — dakako »prema potrebama Crkve koje se tijekom vremena mijenjaju« te »imajući pred očima dobro Crkve« (LG 22 i *Prethodna bilješka*, 3) — da odredi način kako će zgodnije u djelo provesti tu pastirsku skrb, to jest da li na osoban ili na kolegijalan način.

Pogrešno je stoga iz tog nauka izvesti da bi rimski prvosvećenik mogao sam djelovati ili sam na isključiv način izvršivati one čine koji su mu vlastiti — da poziva biskupe na kolegijalno djelovanje ili da odobrava nešto što su oni zajednički učinili (LG 22 i *Prethodna bilješka*, 3) — i da bi mogao djelovati odijeljeno i odvojeno od kolegija biskupâ, kao da bi mogla postojati razlika između ta dva jednaka i komplementarna subjekta vrhovne vlasti u Crkvi. Primacijalna je služba svakako određena voljom samoga Osnivača na dobro cijele Crkve, i pastira i vjernika, pa stoga vrhovni svećenik uvijek svoju vlast vrši ne izvana nego iznutra same Crkve Kristove; no ipak ne upravlja univerzalnom Crkvom u ime i vlašću drugih biskupa niti kao delegat ili namjesnik biskupskog kolegija nego je ustanovljen izravno i neposredno Kristovim namjesnikom.

S druge strane, ako se veli da vrhovni pastir može »svoju vlast vršiti po volji i u svako vrijeme« (*Prethodna bilješka*, 4), i to »uvijek slobodno« (LG 22), tim se ne želi reći da vršenje primacijalne vlasti podliježe posve subjektivnim i

proizvoljnim normama. Doista, primacijalna je služba podvrgnuta objektivnim normama vjernosti Božjoj riječi, koja je objavljena prvom konstitucijom Crkve, te crkvenoj predaji. Te objektivne norme uređuju kolektivno sudjelovanje katoličkog episkopata u pastirskoj službi na dobro cijele Crkve, vodeći računa o potrebama cijele Crkve, koja predstavlja udruženost mnogih partikularnih crkava, potrebama koje tijekom vremena variraju. Ispravan i pravilan suodnos između kolegija i njegove glave uvijek će dakle priznavati slobodno izvršavanje primacijalne službe koja se upravlja objektivnom normom riječi Božje i općeg dobra svekolikog Božjeg naroda, i to u konkretnim prilikama.

3. KOLEGIJALNA DJELATNOST BISKUPA U CRKVI

U prošlosti su postojali različiti oblici kako su biskupi provodili svoje djelatno učešće u pastirskom upravljanju univerzalnom Crkvom. S jedne strane biskupi su čitavoga svijeta, ili individualno ili sjedinjeni na sinodama, izvješćivali Apostolsku stolicu o važnijim pitanjima vjere i pastirske brige za Crkvu; to je solidarno sudjelovanje biskupâ u pastoralnoj brizi Crkve imalo uvijek velik utjecaj na izvršavanje primacijalne službe. S druge strane, rimski su se prvosvećenici — putem ekumenskih koncila, ili istražujući mišljenje Crkve raspršene po cijelom svijetu, ili putem partikularnih sinoda te napokon putem drugih sredstava — služili pomoćima drugih pastira Crkava u tumačenju pisane ili pravovaljano prenesene Božje riječi te u pronalaženju najuspješnijih i najprikladnijih sredstava za ostvarivanje svoje pastirske skrbi za univerzalnu Crkvu.

Jasno je i to da postoje različiti oblici kolegijalnog jedinstva biskupâ s vrhovnim pastišom Crkve i glavom kolegija. U prvom redu takva strogo kolegijalna djelatnost svega tijela biskupa dolazi do izražaja na ekumenskim koncilima, a bar je potvrđuje ili prihvaća Petrov nasljednik i glava tog kolegija, naravno uz priznavanje njegove povlastice da koncile saziva i njima predsjedava (LG 22) te da potiče, upravlja i odobrava takvu kolegijalnu djelatnost (*Prethodna bilješka*, 3).

No to se pitanje ne iscrpljuje samo u izvršivanju spomenutog kolegijalnog djelovanja. Izvršavanje kolegijalnog djelovanja i privrženosti mnogo je šire od strogo kolegijalnih čina (LG 23). Ustanova se Biskupske sinode pojavljuje kao novi oblik biskupskog kolegijaliteta za svu Crkvu u izvršivanju njihove pastirske skrbi za Kristovo stado jer na taj način postaju mnogo tješnje veze između vrhovnog pastira Crkve i biskupa te se mnogo jasnije izražavaju u uzajamnoj suradnji i koordinaciji te skrbi. Od 15. rujna 1965. — po motupropriju *Apostolica sollicitudo* — Sinoda postoji kao, po svojoj naravi, stalna i trajna ustanova u Crkvi te se po njoj otvara put takvu kolegijalnom djelovanju biskupâ koje teži za kolegijalnom djelatnošću u strogom smislu.

To predstavništvo biskupskog kolegija na Biskupskoj sinodi, osobito kada se ona sastaje na generalno zasjedanje, čini se da je istinsko. Stoga spomenuti motuproprij, govoreći o toj biskupskoj skupštini, skupljenoj iz svega katoličkog svijeta, tvrdi da je ona »sastavljena sa svih strana cijelog katoličkog episkopata«. Osim toga, »na Biskupsku sinodu po samoj naravi spada služba da infor-

mira i daje savjete« (motuproprij *Apostolica sollicitudo*, II). Štoviše, ona može imati i odlučujuću vlast kada joj to daje vrhovni svećenik s tim da on sam ratificira sinodalne odluke (*nav. mj.*). Potvrđujući tu normu i očitujući svoje povjerenje biskupima što su se bili sastali na radove prve sinode, Pavao VI. dublje je osvijetlio taj tako važan vid ustrojstva sinode: »Stoga, časna braćo, iako je služba koju vršite na ovoj Sinodi po svojoj naravi savjetodavna, ipak ima veliku težinu i veliku važnost, i za Nas koji smo vas sazvali na ovo savjetovanje te tako na neki način vašim glasovima podali odlučujuću moć, a i za sveopću Crkvu koja u vama prepoznaje učitelje, svjedoke i pastire Božjega naroda u najvažnijim i osobitim prilikama vaše visoke službe« (PAVAO VI, *Nagovor na svečanom otvaranju Biskupske sinode*, 30. rujna 1967).

Takva je struktura što je *Apostolica sollicitudo* pridaje biskupskoj sinodi, ali ona može »s vremenom zadobiti savršeniji oblik« (motuproprij *Apostolica sollicitudo*, uvod).

Osim toga, biskupi su se, već prema različitim krajevima i pokrajinama, skupljali na patrijarhalne sinode, na krajevne i pokrajinske koncile te — danas — na biskupske konferencije što ih veoma preporučuje Drugi vatikanski koncil te su sada već uspostavljene na cijelom svijetu. O kolegijalnom djelovanju tih biskupskih konferencija i njihove povezanosti s Apostolskom Stolicom na ovom će našem susretu progovoriti drugi referati.

Mi smo u svom izlaganju izložili temeljni nauk Drugog vatikanskog koncila o zajedništvu svih vjernika i o jedinstvu biskupa sa i pod vrhovnim pastišrom Crkve, što je tzv. hijerarhijsko zajedništvo, kao i nauk o konkretnom i sloznom vršenju primacijalne i biskupske službe što je počelo jedinstva i raznolikosti u Crkvi; sve to ima za cilj da istakne doktrinarni temelj od kojega će poći i razviti naša zajednička i otvorena diskusija o temi ove Sinode.